

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామభజనామృతపాన మను

సావిత్రి

విజయ

రంజనభాగము

18 APR 1929

[సీనరీల శ్రీ హరిభజనామృతము]

ఇది

మారేడుబాక వాస్తవ్యులగు

పుట్టా రామదాసుగారిచే

రచియింపబడినది

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు

రాయవరమున

శ్రీ మేరీముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రించి సత్తిరెడ్డిగారిచే

ముద్రింపబడి

గ్రంథకర్తచే ప్రకటింపబడినది.

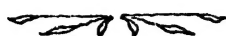
1929

[కాపీరైటు నిజమైనది]

[వెల 0-8-0]

ఇందు ధరించు పాత్రలు

పురుషులు

భజనచేయు బాలును—

సూత్రధారుడు—

ద్యుతు తేస్వరు—సత్యవగుతుని తండ్రి—అంకుశుడు

సత్యవంతుడు—కథానాయకుడు

యముడు—జీననాథుడు

చిత్రకేతుడు—సత్యవంతుని శత్రుడు

సాశ్వదేశశ్రవణులు

స్త్రీలు

నటి—

భద్రాంగి—సత్యవంతుని తల్లి

సోమిత్రి—కథానాయకి

కౌశి—రవికుల వేల్పు

ఇంకా సమయమునకులముగా పత్తురు.

కృతిన మర్పణము

సీ॥ జలధిమధ్యమలక్ష్మీజనియించినట్లుల పుట్టాన్వయంబున బుట్టెనెవరో నిష్టతోనామెను నెరనమ్మువానిని కన్నులనిడుకొని గాచునెవరో కూరిమితోతన్ను గొలచినవారికి కళ్యాణములనీయఁ గలుగు నెవరో పరగ శ్రీమారేడుబాకగ్రామంబున మహిమతోవిలసిల్లుమాతవివరో

గీ॥ అట్టి మాకులవేల్పుకే నమితభక్తి మోడ్చి సాగిలివందనములనొనర్చి సరగకృతినెత్తుసావిత్రిచరితమెల్ల నిహపరంబులసౌఖ్యబులిచ్చిబ్రోవ

శుభచక్రము—అవిష్కృతము.

శ్రీమద్గృహ చరిత్రావినందనము

సావిత్రి విజయము

రెండవ భాగము

గ శే శ ప్రా గ్గ వ

కం॥ శ్రీగణనాథునిపదముల నాగిలి వందనముజేసి సుస్తుభిజేతున్
బాగుగనావాంఛితములు వేగముగానొసగుమనుచు విద్యాసక్తిన్॥

1 శీల్పా—ఏక తాళము

గట్టువీల్తుపట్టి నను కరుణజూడుచేపట్టి॥ గట్టు॥ దండెగముక్కుంటి-
పండ్లనుసేసికుబెట్టి-మొండుగనినువేసుచుంటిభుండోరుధునిపట్టి॥ గ॥

2 పంతుమేలదేవ-నాచెంతజేరియుండరావ॥ పం॥ సంతోషముతోడ
నామలంతరంగమందునిన్ను-దంతివదనయనిబిలచిన దరిశెనమేలేదా
యెను॥ గట్టు॥ 3 కరుణజూపవేర నా మొువిసవిదినీకుమేర॥ కరు॥
జరిపరివిధములనిను నే బ్రతిమాలితి గిరిపాత్ర స్థిరముగ నా కార్య
మెల్ల నిర్విఘ్నముగాజరుపుము॥ గట్టు॥ 4 సకలపాపనాశ-ననుస్మృత
జూసుము శ్రీగణేశ॥ స॥ అఖిలలోకపంద్యా నన్నాదరించు-మృదు
భాషా-ప్రకటితముగ రామదాసకవిపోషా-సర్వేశా॥ గట్టు॥

స ర స్వ తీ స్తో త్ర ము

2 అడుగుకీర్తన

1 ముందూగ దలచితిసమ్మానీ నందానూని గొవుమమ్మ॥ ముం॥

2 వందానమిదె నీకు-వనజభవునీ రాణి-యిందీరకోడాల-వేల్పాల

మీటినే॥ ముం॥ 3 తలవాకిటానుండు-తల్లి కల్పవల్లి-సలీతముగ

కంఠస్వరమూనాకూనిమ్మ॥ ముం॥ 4 నిక్కాముగానీకు మ్రొక్కు-

కుంటినమ్మ-చక్కనైనా మృదుమధుర పల్కుల నిమ్మ॥ ముం॥

5 భారానునీదేనా నేరానులెంచాకు-సాశే సారెకునిన్ను స్మరణా
జేయుచుంటి|| ముం|| 6 భాసూరముగ రామదాసుని బ్రోవూమ-
దోసహస్త్రియుంటి-చైవమునీచంటి|| ముం||

[ప్రవేశము సూత్రధారుడు]

సూత్ర: -(సభ కలయంగనుంగొని, సభాసమలకు నమస్క-
రించి) సభాసమల రా!

సీ|| శ్రీరామునెప్పుడుచేరికొల్పుటగాని గొత్త మొక్కటియెసజనువలేదు
భక్తితో శ్రీరానుభజన చేయుటగాని తాళరాగంబులు తరచలేదు
గోవిందునవతార గుణములెచ్చుటగాని గానవిద్యలనేర్వగడగ లేదు
పసిబాలురమువిద్యబ్రాహ్మణ్యముగాముభరతాదివిద్యలబడయలేదు
గీ|| గాన మూర్ఖులై చూపైని కరుణబూని తనయులని యెంచి మావల్ల
తప్పులున్న

దిగ్దండి బాల్య యవ్వన వృద్ధాగార సత్కర్తవినవచ్చినసభికులార!
చేలి! ఇటురమ్ము

[ప్రవేశము నటి]

నాథా! ఈసభాభవనమెల్ల గుట్టలంకరించిరి కారణమేమైయుండును.

సూత్ర:—చెప్పెదవినును. ఇదివరకు పుట్టా రామదాసు
గారిచే రచియింపబడిన సావిత్రిపరిణయము అయినతరువాత సావిత్రి
కాశినిగూర్చి ప్రతంబాసర్పటుయు, కాశి వరంబాసగుటయు, పతితో
వనముకేగుటయు శిరోవేదనచే మృతినొందిన సత్యవంతుని మరల బ్రతి
కించుటయు, సావిత్రి పతివ్రతామహాత్యమున కాలునిమనసు గరుగు
టయు, అత్తమామలకు రాజ్యంబును, నేత్రంబులును, తన తండ్రికి
నూర్వరు పుత్రులను యమునిచే మెప్పువడసి వరములను దెచ్చుట
యును, సావిత్రివిజయ మను నాటకరాజము నుపయోగించ ప్రయ
త్నించుచుండిరి. మనముసహాయులమై ఆకార్యము నెరవేర్చెదమరమ్ము

నటి:—నాథా! ఇది ఎవరురచించి.

నూత్ర:—ఇదియు పుష్పా కానుదామగానే గచియింపబడినదే. పరిణయము మొదటిభాగము. విజయము నొందినభాగము. నాపున మనకు చాలతిడవాయెను. సావిత్రి కాలికాలయమునకు పూజకై వచ్చుచుండెను. మనము పోవుచునున్ను.

నటి:—అట్లయిన నేనువును. (చిన్న పొత్తులు)

సంకీ

(చేతులు జోడించి) అమ్మా గుడ్డగానా! నీ కింకను దయ రాదా? నీకన్న నన్ను శ్రోమవార తెనరునును. తల్లి నావిత్రీ! నను గాచ సమయమొచ్చెను.

3 శోధి—నీకవానము

సావి-తరుణమిదే మమ్ముబోన-దయనునాపివేత్తి. తరు|| కనుగోడ నా మొరవిని గావరాగ దేత్తి. తరు|| 2 కరణము చినునమ్మియుంటి నేరమొచకేత్తి. త|| పరమాత్మా నీకుయ్యిహతమేలనేత్తి. తరు|| 3 కులదేవత వనుచునిన్ను గొలచివేడితీత్తి. చెలమేలను మమ్ము శ్రోవ సమయమొచ్చెనేత్తి. తరు|| 4 సాపుగోరియుంటి నాపై కోపమేలనేత్తి. ఆపదలో మునిగియుంటి ఆర్జివిసగదేత్తి. తరు|| 5 దిక్కునీవెయనుచునేను మ్రొక్కుచుంటినేత్తి. చక్కచిసీహప మొక్కసారి జూపవేత్తి. తరు|| 6 రామదాసకవిసాలా రక్షక రావేత్తి. సావిత్రీ నాకు పతినిచిక్షమొసగవేత్తి. తరు||

హా! తల్లీ! నీకు నామొద కనికరంబులేదా? ఇంతనిర్దయవా? ఇంకేమిచేతుచు?

గీ॥ మాతదయలేదు ద్వాదశమాసములకు రెండు దినముల తక్కువ
తక్కువేయ

యేమియునుదోచడక్కఱమొకరుగిక్కుగానరాదోనాపూర్వకర్మఫలము॥

తల్లీ! ఆశ్రితజనకల్పవల్లీ! నేనేమిలోపంబుకీసితిని. నాకైకోపమా!

4 నిలాంబరి—అనితాళము

ఏమిసేసాను దైవ మేరీతిరానెనో-సావిత్రి కింకా నాపై దయలేక
పోయెనో! ఏమి॥ 2 నీమనిష్టలుమాని-నేపూజజేసికొన-కోమలినగు
నాకైకోపమేవచ్చెనో! ఏమి॥ 3 అడవివీనారు యెట్లోదలంజెనో-
పుడమిని యిడుములు యిడికతప్పనా॥ ఏమి॥ 4 నిరాశనూ గెలుపు
రెండు-దినములింకాజెను చండిదేవాలికింకా దాక్షిణ్యమేలేకు॥ ఏ॥

5 ఇల్లిచంద్రుల సల్లు కల్లుగా నెంచితిని-వల్లభు ప్రాణ మెట్లు
గాపాడుకొందునో॥ ఏమి॥ 6 ఉల్లసుందూనధైర్యమెల్లనుబోయెను-
తల్లీశమాయె గుండె రుట్లుచుచుండెను॥ ఏమి॥ 7 శతికంటె
నాకింక భాగ్యమేముండెను-చుత్తిహాహసేయగ గతిలేకపోయెను॥ ఏ॥
8 శీతిరామదాసు నేలు దైవము విడువచు-బ్రతిమాలి పాదముల
బట్టి నే వేడేదాను॥ ఏమి॥

హా! జననీ! పరమసాస్వే! శరణాగత చిరుదాంకితవగు నీవిట్లు
చేయవచ్చునా?

శా॥ జాలింజెందపు యేలరావు యిక నీజాగేలనే తల్లిగో

కాలంబంతయు న్యర్థమాయె యిక నన్ గాపాడ దిక్కెవ్వరే
పూలన్ బూజలుజేయుచుంటిని దయన్ బూసంగబే దుర్గ నన్
పాలన్ ముంచిన నీళ్లముంచినను యీ భారంబు నీదేనుమా!

తల్లీ సావిత్రి! లోకపవిత్రీ! నీవే యిట్లుజేయ నాకిక దిక్కె-
వ్వరు? అమ్మా! దుగ్ధాంబా!

గీ॥ మూకు మేల్కూచి నీకు నే మ్రొక్కుచుంటి యష్టదైవము నీనని
యెంచుకొంటి

కష్టములుబాపినాఘనిగావునుంటి భవ్యచారిత్రి సావిత్రి భద్రగాత్రి॥

అమ్మా! కాళి! నిన్నుగూర్చి నేను దివ్యత్రాసముననుండి దీక్ష
గొని నిద్రాహారములుకూని మ్రొక్కుచున్న నాకు నీవు స్రవ్యక్షంబు
గాకుండవచ్చునా? నీనుకస్సుకను తప్పినమా? నేజేయు తప్పినమా?
ఇది నీకు న్యాయమా! నా తగిలండులబ్రాహ్మచర్యము నిన్ను విడచి
పోయెనా లేక యీరవమున గలిసిపోయెనా? ఈ తుమ్మగూలిపై
నీకింత కార్పణ్యమాయెనా? అట్లుగాక ననుబ్రాహ్మచర్యము నీకు శక్తి
చాలకపోయెనా? నేనులేకపోయెనా? నాకెన్నగు దిక్కు. ఏది
తెరపు. హా! వైరమా! హా! కాలమా! తిరిగిపోవుచుంటివా?
అయ్యో! సూర్యుడు దుడముచు వేళాయెను.

గీ॥ సతికిపతిసేవకంఠుచుసౌఖ్యమేమి ప్రాణనాథునిసేకున్నబ్రతుకికేల
మొండికెట్లిన శ్రీయైవ ముండబ్రతుకు ననుభవించుట కొప్పునా
యననియంద॥

5 దర్బారు—రూపకతాళము

ఇంత కనికరంబులేద-యదే నీకుమర్యాదా॥ ఇం॥ చింతదీర్ఘరావు
నాపై-పంతము బలవంతను నావ్రాతఫలము॥ ఇం॥ కొంతకాలమైన
పతితో సంతోషముదీరలేదు యెంతటివాపినో బ్రాహ్మచర్య-యేమికార
ణమొ తెలియదు-(మిత్ర)నీ కింతటిశక్తిలేదో నేపతివ్రతనో కాదో-
రవ్వంతయు బాలిలేదు-రక్షించవుయేమిసేతు॥ ఇం॥ 2 చిన్ననాట
నుండినేను-నిన్నునమ్మి కొలచుచుంటి-విన్నపమాలించకున్న యెవ
రుండెను నీకన్నా॥

మిత్ర) ఆపన్నతనొందియుంటి-ఆర్థినిరక్షించుమంటిదాపుజేర్చవిదినాపై
కోపము-నేముంచుజేయుపాపము-నానోముఫలము॥ ఇం॥

8 మును జనకుని బోచిన దయ-యీవనముచ గలపిరివా-నీమనమున నాభ క్తిని బరీక్షించ నెంచితివా

(మిత్ర) దినములన్నిగడచిపోయె-దిక్కు యెవరు గాన? రె-తనువున ప్రాణము బాసెద-దేవికి దయ:రా: యున్న || ఇం ||

4 భూవిభుడగు అశ్వపతికి-పుత్రిక నై పుట్టెనా-నీమముతో సాశ్వరాజ పుత్రున కేసరి నై తన-కోమలి నై పతిసేనయె బాయక నేజేసెదనా-యేమాయను యెరుగ నట్టి యినకులదట్రైవత నై తన

(మిత్ర) రామదాసు నేలిన సాష్ట్రోపచ్చి బ్రోవకలన్న-యెంద లక్షన్న ఫి యే మయూ ముండి బ్రతుకు-ఖడ్గము నా చేతబూని-ఖండించుకొనెద శిరము కాళికి అర్పణజేసెద-కాంచెద నాస్వర్గసుఖము || ఇం ||

తల్లీ! సావిత్రీ! నీవిత నిర్ద-నునా? ఇక నీదయలేకున్న నాకే జన్మమేల? ఈ తనువేల? ఇక యీ వ్రతమేల?

(అందున్న ఖడ్గము చేతబూని కాళికి నమస్కరించి)

ఉ॥ భూవిభుడైన మద్రన్మహపుంగవు గర్భమునందు పొల్పుగా దేవివర్జనాదయున తేజముగా జనించి నాధునిక సేవల దృష్ట: చేసి యింక చింతల నెంతయు వంతనొందినా నీవిపుడేలకున్న యిదె నేశిరమిచ్చెద నర్పణంబుగా!

(ఖడ్గముపై కెత్తి హత్యజేసుకొనుటకు సిద్ధముగానుండ కాళి ప్రత్యక్షమై) కాళి—అగుమాగుము. బాలా! నీసద్భక్తికి మెచ్చితిని.

(సావిత్రీ చేయిపట్టుకొని)

6 చక్రవాకము—ఏక తాళము

తాళ మద్రబాలా-యిటు ప్రాణహత్యజేయమేల! తాళు॥ సాశ్వరాజ కోడల నీసద్భక్తికి మెచ్చితిని॥ తాళు॥ 2 మెచ్చితి నీ దైర్యమునకు మేలగు నిక చింతింపకు-వచ్చితి వరములనిచ్చెద-మచ్చకంటి కా

తిందుము! తాళు! 8 నిశ్చయముగ నీభక్తిని స్వచ్ఛముగా దెలియ
గోరి-ప్రచ్ఛన్నముగా నూటిని-బాలా సంకోషనూయె! తాళు!

4 కాలుని సాధించిలవు-మేలగునీనతముపాడె-బాలా నీపతిబ్రతు
కును-పతివ్రతవై సాఖ్యముగొను! తాళు! సాక్షిమనీ నీకీర్తి పృష్టి
తలమెల్లనిండు-విధ్యగాదు నీపురుషుని విక్రమాయుదప్పిపోవు! తా||

6 కొనులి శ్రీరామదాసుకిపినేతె-పడైచము యీ-భూమిని నీకీర్తి
లతను న్యాపింపజేయునమ్మ-యిదిగో అభయ సమ్మ! తాళు!

(అభయ సమిచ్చి కాలి అంతర్ధానచకాను)

సావి:—(చేతులు జోడించి) తల్లీ! నాకింకేమకావలయును.

అంతయే నా కోరిక. ఇదే వందనంబుగొనుము.

గీ|| సతికపతికంఠెనతమేలచాలునమ్మ వరసహస్రంబునీకృపవలననాకు
ఓనుపుకుంకుమ నిల్పి నా ప్రాణవిభుని బ్రతుక జేయుటయే నాకు
భాగ్యముమ్మా||

(సత్యవంతుడు కొంతదూరములో ప్రవేశించి) అహ! ఈ పరమ
సాక్షి దేవినిస్తుతించుచుండెను. ఈ సమయముననేవేసిన వ్రత మంత
రాయమానేమో. (వెనుకకు తగ్గుచు)

సావి:—అమ్మా! నీ కిదే వందనములు పదివేలు. (పట్టెర
ములో హఠతి దేవి కర్పించును)

[ప్రవేశము—సత్యవంతుడు]

సావి:—నాథా! సమయమునకు మీరును వచ్చితిరి. దేవిప్రసా
దము గొనుడు.

సత్య:—కనుల నద్దుకొనును. (పట్లెర మక్కడనుంచి యిద్దర
దేవికి నమస్కరించెదరు)

సావి:—(సత్యవంతునకు నమస్కరించును)

సత్య:—చెల్లీ! దేవివ్రతము పూర్తియైనదా. ఇంకనులేదా?
యెన్నొల్లెలు చేయవలెను?

సావి:—నాథా! మీ దయనల్ల సాంగముగాజరిగి ఫలించినది. అంకుచేతనే యీ దినమున ముగించితిని.

సత్య:—ఇంకేమి చేయవలయును నీవు.

సావి:—ఏమియు చేయనక్కరలేకుగాని మీ రిప్పు డెక్కడ కరుగుచుండిరి.

సత్య:—నే చెప్పవలయునా! నా వేషంబునుజూచియే స్పష్టమగును. నాకో పనియేమి?

సావి:—అట్లగున యీ దినం బులయు మీ చెంతనుండి మిమ్ముల సేవించుభాగ్యము నాకనుగ్రహింపుడు. నా కోరిక దీర్చుడు. నా కదియే పదివేలు. నా కాశ్చర్యము.

సత్య:—నీ కోరిక యేమియో నాకు గోచరముకాలేదు. తెలియజెప్పుము.

7 డైలాగు కన్నడ—ఏకతాళము

సావి:—వినుమాప్రాణేశ-నామనమునగల దొక్కవాంఛ॥ విను॥ మనవి జేయఁగో నా కనునూనము దోచుచుండె-చనువువార నా కోరిక దీర్చెదరని భ్రమసియుంటి॥ విను॥

సత్య:—2 ముదితా నీసాంఘలతివేగదెల్పు రాయంచ॥ ము॥ మదికోరిక దీర్తునే మానక నెరవేర్తు-సదమలగుణగాత్రి ముద్దుహృదయేశ్వరి సావిత్రీ॥ ముది॥

సావి:—3 వనముజూడ నాకెంతో వేడుకపుట్టెనుమితో-చనియెడ యీ దినమున మీ వెనువెంటను గోనిపొండు-దినత్రయమునుండిజేయు దేవివ్రతమునేమిపండె॥ విను॥

సత్య:—4 నిద్రహారములుమాని నిష్ఠతో బహుశ్రద్ధబూని-భద్రకాళివ్రతముజేసి బడలియుంటివీవు-ప్రొద్దువేడిసోకినంత పొలతీ ఒడలెల్ల కండు-ఝుద్రరబగు అడవిదిరుగ తెలియఁతయాసమొందు-మృదు

వగు నీ చరణయుగము మోపక కృపా నెయ్యాదు-హృదయేశ్వరి
మీజనకును ఒప్పుజెప్ప భద్రంబని-వృద్ధులు మా తలదగ్రులు
ఒప్పుకొనరు-ముంకొకవరమెద్దియైన గోరుకొనుముయిచ్చెద-నంతి
యెకాని॥ ముది॥

సావి:- రీ ఈ దినమున మిమ్ముల నే నెడబాయట కీలులేదు-వాదమేల
నేజేసెడి వ్రతధర్మముగలను-సోదముతో అత్తమామ లాదర
మున వేమకొనెడ-కాదనకను మీసెంటా గొనిపోవుడుననుజంట
క్రోధించకు మిమ్మేదియు గోరలేదు నే నెప్పుడు-భేదంబెంచకు
మిది యా భద్రకావ్రతమునిష్ట-నాథానెరవేర్చుకున్న నా వ్రత
ఫలమంతసున్న॥ విను॥

సత్య:- మచ్చకంటి నీధ క్తికి మెచ్చితి నా మదికెఱో అచ్చునయ్యెను
నీపై-కక్షలేదు నాకు-నిశ్చయముగ నమ్మురాష్ట్ర-గుమ్మకొన్న
నీకాళ్లు-హెచ్చగుబాధనిచెప్పితి నంతెగాని పెద్దలకు నచ్చజెప్పి
పోవుదమికవచ్చుటసందియములేదు-రక్షకయై శ్రీ పుట్టా రామ
దాసుడైనము నీకెచ్చినకోర్కెలుపండు-దిశలెల్లనుకీర్తిచిందు॥ ము॥

సావి:—నాథా! అశ్టాన అత్తమామలకడ నెలపు పుచ్చు
కొనెదను రిండు. (వృద్ధంధుల సమీపించి)

సత్య:—జనసీజనకుల కిదే నమస్కారము.

సావి:—అత్తమామల కిదే వందనము.

ద్యుమ:- + భద్రాం:—పుణ్యదంపతులకు జయమగుగాక. చిరం
జీవులై సుఖింతురుగాక. సావిత్రి! వ్రతము పూర్తియైనదా?

సావి:—పెద్దల కరుణారసముచే ఫలించినది. ఇక ముగించి
వచ్చితిని.

భద్రాం:—అమ్మా మూడు దినంబులనుండి నిద్రాహారములు మానియుంటివి. నీ భర్త ని ఫలహారమునకై దెచ్చియుంచిన పండ్లు భుజిపుము తన్నీ సావిత్రీ!

సావి:—అరుంధతీదర్శనము జేసినగాని భుజించుటకు వీలులేదు. దానికేమిగాని నా కొక చిన్న కోక్కెగలకు యెద్దియనిన యీ దినంబున నా పతితో అరణ్యమునకు బోయెదను నెలవిండు. ఆ వ్రతనిష్ఠ యేమనిన వ్రతపూర్తియైనదినుంబున పతిని ఎడబాయుట వీలులేదు.

వృద్ధులు:—అమ్మా! అడవినిచాలకష్టము. అయిన నీయష్టము వద్దనువారలమా మేము వెళ్ళిరండు. నాయనా సత్యవంతా! అతిసుకుమారి భద్రమునుమా? మన పుణ్యవశమున ఆ ధర్మదేవత మనల రక్షించుటకు యీ సావిత్రీకన్యకయై అవతరించెను. అమ్మా ఆలసింపక త్వరితముగా వెళ్ళిరండు.

8 అమగుక్తన

వృద్ధు:—

జయమగుదంపతులార-అతిరయము నరిగిరండిమీరు|| జయ||

2 భయముజెందక . బాహు భద్రాము సుమ్మండి-పయనాముగండి మీ సతిపతులు చనిరండి|| జయ||

3 వింతలెల్లను జూచి-కాంతారమును గాంచి-సంతాపమున మీరు జంటాబాయాకండి|| జయ||

4 కూరిమితో రామదాసుదైవము మిమ్ము-సారే సారెకు బ్రాచు సౌఖ్యసంపదలిచ్చు|| జయ||

సౌఖ్యముగా నరిగి త్వరితముగారండి.(వృద్ధులునిష్క్రమింతురు)

సత్య:—చెలియా! ఈ శ్రోవ పదిలముగానడచిరమ్ము. అడవి చిత్రములు జూపెద.

సావి:—నాథా! మీ వెంటనేవచ్చుచుంటిని. మెల్లగానడుపుదు.

సా వి త్రీ వి జ య ము

సత్య:—కాంతా! నే జూపిన చిత్రములన్నియు చక్కగా పరిశీలించుము. అదిగో ఆ పొదపై ప్రాకియున్న లతలను జూచితివా! ఎంత సొగసుగానుండెనో!

9 డైలాగు సావేరి—ఏక శాశము

సత్య:—చూచితివాచెలియ. ఈ కాంతారముసాగి నెల్లను॥ జూ॥ పూసిన యావిరులసాంపు వాసన బహు పొచునిపు-నైనా నెడి తుమ్మెదల గుంపు-జేసెడిఆహూసెంపు॥ చూ॥

సావి:—ప్రాణనాథా! ఇటుజూడుము. ఆహా! ఈ వనంబున ఎట్టి చిత్రంబు లుండెను!

2 కనుమల్లచెనాథా-నా మనమున కానందమూయె॥ కను॥ వనముకు మీ వెంటనేను వచ్చి-ట్లు చూడుమింట-చదుచూడెను మగనివెంట-కనుగొనుపక్షులజంట అనుమానంబేలనుదా నాలి బోవుమగనివెంట-నినువిడచియు నేను బ్రతినుండనిలనమనయింట॥

సత్య:—నీ వెప్పుడు యిట్టి మాటయే యాడెదవుగాని యీ ప్రక్కకు జూడుము.

3 రమ్మాచెలి యిటుజూడు-కొన్ను-కొమ్మ-రాపులాడి కొంపలు కాలెడిరీతి గమ్మునమండుచువిరిగి-చుమ్ము రేగి అడవెల్లను-క్రమ్ము చుండ-వేగముగా-రమ్మురమ్ము తడవాయెను-రియమునబోదము దూరము॥ చూ॥ (తొందరగా నడచెదరు)

సావి:—నాథా! ఇటుజూడుము. ఆ పొదలలో చిత్రము.

4 వృద్ధులు నీ తలిదండ్రుల వద్దను మన మిద్దరము-ముగ్ధుజూపి నట్లుగ యానిద్రజెందుపిల్లల నతి భద్రముగాకాపాడుచు-ముగ్ధుడు చుండెనుపొదలో పెద్దపులులబుద్ధిజూడు-వృద్ధంధుల విడచియిందు వచ్చినాము-మన కెంతో ప్రొద్దుబోవుచుండ పండ్లుగోయు డింటి కేగుదము॥ కను॥

సత్య:—ప్రాణసభ! ఈ తావు వీక్షించితివా? నే ప్రతిదినమును వచ్చెడి వన మిదియేనుమీ!

5 ప్రతిదినమును మా జనకునికి హితవనితెచ్చెడి పండ్లివి-సతతము నేవంటచెఱకుగొట్టితెచ్చుచెల్లివి-సతినీ వెప్పుడుజేసెను సావిత్రీ పూజకు నే నతిమోదముతోదెచ్చెను తామరపువ్వు లీ కొలనువి-హృదయేశ్వరి అడవినన్న యుండెను-బహుచిత్రములు నగువు మిత జూపెదను నీమది కానందముగా॥ చూ॥

సావి:—నాథా! ఇది ఏమిమిత మన కిక్కడనే సూర్యుడస్తమించు వేళాయెను. వింతలసందడిని మన మిల్లుమరచితిమి. ఇక చిత్రముల కేమిగాని పనిజూపడు.

6 ప్రాద్ధతేను మనవెద్దలు-నృద్ధంధులు మనమిక అశ్రద్ధజేయరాదు సూర్యుడస్తమించు వేళాయెను కొద్దిపండ్లు గోయుడికను-కోపింతురు తలిదండ్రులు ప్రాద్ధట సావిత్రీపూజ పూర్తిజేసితిపువ్వులు-కొద్దిగాకావలెను రాను కివినేలను భద్రకాళి నిద్దరము పూజంతము వేగమిల్లుచేరెదము॥ కను॥

సత్య:—(విపరీతముగా నటించును. పండ్లుకోసి రాసులుగా జోయును. చెట్టెక్కి పుల్లలుగొట్టప్రారంభించి కొట్టి దిగివచ్చును)

సావి:—నాథా! మనకుచాలతడవాయెను. ఇంటి కేగుదమురండు.

సత్య:—చెలీ! ఏమియోకాని నాతల భారముగా వోచుచుండెను.

సావి:—నాథా! సూర్యుం డస్తమించుచుండెను. ఏమి మీ విపరీతచేష్టలు మానిరండి.

సత్య:—అయ్యో! మరచితిని. కాళిపూజకుపువ్వులుకోయలేదు (వేగముగాకొలనులోదిగి పువ్వులుగోయుచు, తలచేతబట్టి వడ్డెక్కును) హా ప్రాణేశ్వరీ! నిలువజాలను. (అని సాగిలంబును)

సావి:—ప్రాశస్త్యరా! ఏమది యీతలోనే తలనొప్పి. ఏమి హేతువచేతనోకదా! (అందరగాదరికేగి) నాథా! ఏమీవుపద్రవము.

సత్య:—(లేచి కూర్చొని) హా ప్రేయసీ! హా ప్రాణసఖి! హా పరమేశ్వరా! హా చెచీ!

గీ॥ శిరముపై దోచె శైవ్యయో చెనటిబాధ బ్రధ్నాయుండె నెత్తిపై
బాదినట్లు

భారమెంత మొగ్గెనోపగాతినాకునిలువజాలను నేనొక్కనిమిషమైనా॥

10 శోకావ?—చాపుతాళము

నిలువజాలనింతి నాతలగా ధగిరకంబాయెను॥ నిలు॥ చలియించెను
మేనెల్లను ఝల్లుచునియేనేమొకాని॥నిలు॥ కొలనుకేగి నేపువ్వులు
గోయుచుండువంశలోన చలివచ్చెనదేమొకాని కరచరణములొక
జొచ్చె-పలువిధ బాధలుదోచెను భగవన్ మాయెట్లున్నదో॥ నిలు॥

2 అమ్మమ్మా శిరముపైన సమ్మెటతో గొట్టినట్లు-దిమ్మెత్తెను
అబ్బా యెమరొమ్ము బరువుగా దోచెను-సొమ్మసిల్లె ప్రాణమింక
చెలియా నేనెట్లోర్చెద॥ నిలు॥ 3 భయముతోచేనేనింకా-బ్రతికె
దనా యీ బాధకు-అయ్యయ్యోతలిదండ్రులనాదరింతువారలెవరు-
ఇయ్యడ నేమృతిజెందగ-యేమకామరూ వృద్ధంధులు-నెయ్యంబుగ
వారినింక యోదార్చగదిక్కెవ్వరు-యివ్వెనినానా ర్తవిన్న యిప్పుడె
ప్రాణము విడుతురు-అయ్యయ్యో నేనెంతటి అన్యాయము గట్టు
కొంటి॥ నిలు॥ 4 అక్కటకట నీకింకను దిక్కెవ్వరు ప్రాణసఖి-
దిక్కులు పాలించువారి లెక్కగొనక నన్నుగోరి-మిక్కుట మగు
యడవిజేరి-దుఃఖమునొందగ నావిధి-నిక్కముగా వ్రాసెనేమొ-
చక్కని ముద్దలగుమ్మా-సరె నేమో మన ఋణమ్ము-మొక్కెద
త్తిరామదాసు నేలడిచైవము నీవేదిక్కని నమ్మితి సుమ్మా-దీనుని
|బోవగరవ్వా-దుఃఖములోమునిగి యుంటి-దోసిల్గొని వేడుచుంటి॥

హా! పరమేశ్వరా! అమ్మా! అమ్మా! హా! ప్రాణసఖ! హా! చలీ!
నా బాధయేమని చెప్పవాడ. శిరిమెంతయో బాధ. ఇక నిలువజాలను.
(వెనుకకు పడిపోవును)

సావి:—(సత్యవంతుని శిరము తనతోట్టపై జేర్చి) నాథా!
అట్లుచుంటిరేమి? తిగ్గలేదా?

సత్య:—హా! దైవమా! హా! జననీజనకులారా! హా! ప్రేయసీ!
ప్రేయసీ! హా! ప్రేయసీ! హా! విధి!

సావి:—నాథా! అట్లుచుంటిరేమి? కలువరించుచుంటిరా?
నేనీ చింతనే యుంటిని.

సత్య:—

ఉ॥ భారము నిల్వజాలనిక ప్రాణము పోవుచునండే మీకు నా
భారములేను ప్రాణసఖ! దైవము మిమ్మొలు జేయ నెంచెనో
నీరజశక్తితో ఋణము నేటికొదీరెను మీకునాకు హా!
క్రూరుడైనతి మిమ్మొలుల ఘోరనవంబున బెట్టి పోవగా॥

సావి:—నాథా! అట్లుచుంటిరేమి? ఇంకను మీతలబాధ
శాంతించలేదా? ఎట్లున్నది?

11 కాంభోజి—ఆదిత్యాశము

శాంతించినదా నాథా-చాలవంతాయెను మీశిరస్సుబాధా॥ శాం॥
ఇంతలో నెయిటు హెచ్చిపోయె-నీకాంతారంబున కేలవచ్చితిమి॥ శాం॥
2 సంతోషముతో వింతలుజూపుచు-కాంతారమ్మని చెంతజేర్చు
మనమెంతో వేగము నింటికేగ బల్వేకుతతో నేనుంటిగాని మీకింత
లో నెయిటు కష్టంబెరుగను నాథా॥ శాం॥ 3 కారణమేమో తెలియ
కుండ నీదాడినడచునపు డేదియెనను-క్రూరసర్ప మేకాలుపట్టెనా-
కోరఘాతము గానరాదు యిక-యేరీతిని పాల్పొందు నామదికి॥

నాథా॥ శాం॥ 4 అల్లనాప యా మానిపల్కులు-కల్లలనుచు నే
తల్లిదండ్రుల-నెల్లచాలగా తూలనాడినా-దిపునునాకు జ్ఞ స్త్రీకివచ్చె
హా-కొల్లలుగామొక్కుచుంటి-మాకులవేల్పుభద్రకాళిజోవరావే-
నల్లనియ్యరామదాసువరణా-నానాధునిబాధమాన్పవానాథా॥ శాం॥

నాథా! పలుకవేమి! తిగ్గినదా? హా! ప్రాణేశ్వరా!

సత్య:—

గీ॥ నోటతడిలేదునాకింక చూటరాదు బ్రతుకులేకింక నాపైనిభ్రాంతిసేమ
బాసపొచ్చుచుచుండెనాప్రాణమిపుడు గావనెవ్వరులేరుయీ కాననమున॥

హా! ప్రాణసఖీ! ఇది నేనుబ్రతుకను. హా! ప్రేమసీ! ప్రేమసీ!
ప్రేమసీ! హా దైవమా! హా జనకా! హా తల్లీ! హా రామా!
హా దైవమా! (సత్యవంతుడు మూట్లాడకుండ కన్నులుమూసి యూర
కుండును. సావిత్రి సత్యవంతుని శరీరంబంతయు తడిమిచూచి) అయ్యో
నాథా! పలుకరేమి? హా ప్రాణేశా! (సత్యవంతునిపై చెయ్యివేసి)
నాథా! నాథా! అయ్యో నాథా! పలుకరేమి? నిశ్చపట్టినబా!
అయ్యో! మూట్లాడరేమి? నాపైకోపమా! ఈతుచ్చురాలి మొరా
లించరా! కన్నెత్తిచూడరా! హా ప్రాణేశా! ఒక్కసారి మూట్లాడరా!
నన్నిట్టి మహారణ్యమధ్యంబున విడచిపోయెనరా! మీకియకాల
మృత్యువవలె యీతలనొప్పి సంభవించెనా! అయ్యోజీవితేశా! నన్నిట్లు
జేయుట భావ్యమా! నన్నన్యాయముజేయుట మీకు న్యాయమా!
నిత్యము మీసేవ జేయుదానను మీమృదుపాక్య మినుటకు నోచు
కొనలేదా!

12 మోహన—రూపకతాళము

పలుకరేమి ప్రాణనాథ-తలభారము తగ్గలేదా! పలు॥ కలకలనవ్వెడు
మోము-కాంతిదరిగెనిటు దీనతెవిలపించెడు నన్నుజూచి యింతయు
కనికరంబులేదా! పలు॥ 2 మునిదీవన వ్యర్థమయ్యె-మృత్యువలనన్న

మాయె-మనసున భృతి మారిపోయె-వనమున మీ కీట్టులయ్యె
(మిత్ర) విననైతిని తిలద్రాక్షుల నెదిరించిన దానికట్టి-యనుభవంబు
తప్పుచ యీఅనుమూసంజేలసంకిపలు॥ కి అక్కటకట నేనెంతటి
దిక్కుమాలినదాననైతి-యెక్కడినానాఘడగి-యేమియపాయము
తోచదు (మిత్ర) సిక్కి ముగాతలకొప్పయ-లేకుంఁబయిదేమృతియ-
చేక్కిని మీయ్యునివార్యము-ఁకన్నారే విరుపించి దుఃఖాద్ధి న వె
లించ-దీనురానిగా- 4 తిలద్రాక్షిపల్కులెల్ల కిల్లులుగా
భావించితి-వల్ల భుజ్జీ పాలునంచు వనిజేయు మీముగోరతి-యెల్ల
సౌఖ్యములు నవసి యుల్లముగో నమ్మియుంటి (మిత్ర) మెల్లగ
మీకన్నువిప్పి ముచ్చటగా ననుజూడర-అల్లదె మోతలిదిండులు-
అప్పులు ముగిసెచ్చినారు-ఘోలునదు ఖంచుమగ్ద్ర గనుగూర
మనవిసరాపలు॥ 5 కిరచుణయు చల్లబడియె-కశిలన్నియు మారి
పోయె-తెరవేయు దోచవాయ విక్కు మెదరు గానరాయె
(మిత్ర) ఁనూత్మా నాపితీ-ప్రాణనాథు గాపాప-స్థిరముగ
సేపిచ్చిన కూవరిములన్ని స్వగ్ధములా-కిరిణలేద భక్తా? కాతని
బ్రోవపానీ॥ 6 లు 6 ప్లముగో మునిగయుం-గావరనానాథు
నినై-గుప్తయూతని సాకన-దేవునికేడియదప్పనో (మిత్ర) నృప్తి
కిర్రమమ్మింబ-నట్లెపుల వాలు-యెట్టలలోర్చుదాననిం-పుట్ట
రామవాసుకివిక-ముచ్చైవహాశ్రీపతి యె నై ననుగావరాపిపలు॥

అయ్యోప్రాణేశ! ఈ మహాపణ్యమధ్యంబుననన్ను విడిచిపోయె
దరా? అయ్యో! ఇకి నాకుదక్కెవ్వరు? ఇవి త్వరా! భాసింపగోమ!
మీ ప్రాణద్రవ్యంబు నగు నన్నేమిజేస పోయెదరు? హ ఘపైకరా!
హా త్రిలోకిదియామయా! నీకేల యీ అకాలమృత్యువ సంభవించెను.
హా మాతాపితృభక్తాగ్రేసరా! హా ధర్మపరిపాలా! నన్నిట్టి దుఃఖాన
లంబలో ముంచి-దిహింపజేయుట న్యాయమా! మీకు నాయెడగల
ప్రేమానురాగము-నినువిడిచి పోయెనా లేకి నీటగలనపోయెనా-అటు
గాకి యీవనముప కిచ్చించితరా! నన్నివిపదలముఖనండిదల దర్శరా!

నీవులేని నేనంటి నెట్లు జీవించుదానను! హా భూతడియామయా!
యీకోక వార్ధినుండి తేల్చినా! ఒక్కసారిపల్కరా! కన్నెత్తిచూడరా!
మీడినవ్యామనా! నాకేక దిక్కెవ్వగు? హా సకల చరాచరప్రపంచ
మంత యంత రక్షణహీన మయ్యెనా మనోహరా!

13 కల్యాణి—చాపుతాళము

సా:-అక్కటకటనేనెంతటి దిక్కుమాలినపక్షిత్తి! అ॥ నిక్కముగా నా
నాధుని కిక్కడ మృతిగాబోలును॥ అ॥ మిక్కిటమగు యాయడ
పని-దుఃఖజలధి నన్ను ముంచి-చక్కని నాప్రాణేశున కిక్కడమృతి
సంభవించె-దిక్పాలకులారమీగు దీనురాలి మొంపినరా-మొక్కెడ
నాజీవితేశు రక్షించరనులారా॥ అ॥ 2 సతపతులకు సంశోషము
సగమైననుదీరలేదు॥ స॥ బ్రతుకుననుచుకోవరు-నా మది కేమియు
చాల్పోవు ధృతిమారెను నేత్రంబులు నెత్తపండుమూరిబడెను-అతు
లిత యీ సౌందర్యము అంతకింతకును తరిగెను-రత్నంబులబోలడి
యీ పలువసుసము నల్లబడెను-గతి లేదిక నానాధుని గామవార
లెవ్వరికను-హరివిభతప్పింపవత్రిహాసినైననుగావవ॥ అ॥ 3 ముద్రే
శునిపుత్రిని యానాశ్వపతిక-కోడలనై॥ మ॥ పితృమాతృభక్తు
డగు సత్యవంతునకుసతి నై ట్లుదంబగుకారిడపని దుఃఖ మొందు
చుంటినేను-మత్తేభములారా నా మానధనుని గాపాడర-ఆర్తివినర
మీరలైన హరిశాస్త్రులంబులార-తిరులారా గిరులారా దయజూడర
మీరలైన-వనదేవతలారా నా వల్లభు భిక్షుంబిడరా॥ అ॥ 4 రక్షిం
చరజీవితేశు భిక్ష మొసగి కాపాడర॥ ర॥ యక్షులార సిద్ధులార నా
ద్యులారమీరలైన-పక్షిందములార రారె భద్రకాళి బ్రోవరావె
యిచ్చుటనిపుబ్రోవకున్న యెవ్వరి నే వేడుకొందు-వచ్చిబ్రోవు రామ
దాసువరదా దయరాదా నే స్వచ్ఛముగా నిన్నేమది స్మరియించితి
భక్తా! అక్క॥

ఈ ఎవ్వరూ గానరారు. ఇంకేమి జేయుదానను. ఈ జీవితేశ్వరా!
హా నాథా! రక్షింపనా! ఈ ప్రాణేశ్వరా (యని మూర్ఛబోవును)

[ప్రవేశము—కొంతదూరములో యును]

యము:—ఆహా! ఈ దిక్కులు పాలించునారలలో ధైర్యమును
నన్ను మించినవారు లేరనియు యీ కఠినపరిస్థితుల జేయ ప్రత్యేక
ముగా ఆనలువ నన్ను వియమించెను. కావున నా పేరు విన్నవూ
శ్రావణున సకలశీవులు భయమున కల్గియుండుటయేగాక ప్రాణములు
చేతబట్టి పరుగులెత్తకే. ఔకానా! నా గుహిమబొగడతరమే! కఠి
రాతికైనను చలనముండుచుగాని నా గుహస్సు చలించునే.

గీ॥ పరగ ముగియబుకెక్కి యీ భావునుతుల పాశమును చేత
బూనగ వసుధలోన

ప్రాణములు చేతబట్టుక పరుగులెత్తరే చూడవెరువ యుందురేసూరులైన॥

ఉ॥ భీతిగలాగ గూనవులు భీకరరూపము జూచినంత నే

పాతకులైన నా దలది పాపపుకార్యము జేయనేర్తురే

ధాతవిధించె నన్నిటల దండధరుడని పేరుబెట్టి ప్ర

ఖ్యాతివహించితిభువిని కాలునితో సరివారలుండీరే॥

నే నిప్పుడే త్వరితముగాబోయెద. (కొంతదూరమునడచి అశ్వ
ర్యముతో నిలువంబడి) ఆహా! ఏమి నా మదికి ఆశ్వర్యముగాదోచు
చుండెను. ఈ చిత్రమేమి! ఎన్నడు యిట్టివంత బాడలేదే! నా కిట్టి
అమృతమహిమ పొడగాంచినది. ఏమికారణమొకదా! (పరికించి)
హా తేటపడినది. ఈ పతివ్రతామహాత్యమై యుండవలయును. ఆహా!
పరమసాధ్వీ. ఔరా! జాలియనునది యెట్టిదో యెరుంగని యీ కాలని
మేనల్ల చలించెను నడచుటకు నా కాలానుటలేదు. ఏమియాలోచన.
దరికేగుటకే శక్యముగాకున్నది. బలే! ఈ పరమసాధ్వీ నెంతకొని
యాచును. ఈమె పతిభక్తికి నాధైర్యమెల్లబోయేనే యింకొకటననేల!

సీ॥ కటికిరాతినిబోలుకాలునిహృదయంబుకరగుచుండునదేనుకారణంబో
చటులస్వభావుడో జమునిచునంబున జాలిజనించె నీ లీలయేమొ
బ్రహ్మాండమెల్లను భయమునొందించెను భానుసుతునకు చాల
భయముదోచె

ధైర్యంబువిసువని వంశధనునిశ్చ సాహసమెల్లను సన్నగిల్లె
గీ॥ సహహయేమిదిచిత్రమాయతిననుహించునెఱుజెప్పుదునాకిప్పుడెంతో
వితగొల్పుచుండెనుజీవముల్ గొనగనేనుదరికి శరటకేదిగుల్ దట్టచుండు

ఆహా! ఏమి మనంబున భీతికూడ జనించుచున్నదే. పూర్వపరా
భవము యిప్పుడు జ్ఞప్తికినచ్చుచున్నది. నీను యీ చిత్రము!
గీ॥ తొల్లి మార్గండుశీనముల్ తొలగిపోవు నాలనేత్రుండునన్ చాల
భంగపుచ్చె

మరలసావిత్రినాధర్మచుహిగువలననిప్పుకోడినిచునుగుల నెట్లుగొందు॥
ఇంకేమిజేయువాడ. ఈ పరమసాధ్యమొక్క మహిమబాడగా
మరియును—

సీ॥ సరగువసావిత్రి జరరాగ్నివేడికి కాలుడనెనివెన్న గఱగనిపోయె
పరమసాధ్యయనెడిభానునికాంతిచేరూయనుహిమగిరికరుగఁబొడగె
సత్యవంతునిసతిసాధుప్రభావముల్ శమనునిహృదయంబుచలనపటచె
పతిభక్తిచేనొప్పు బాలనుగాంచిన దండధనునిగుండె దద్దరిల్లె

గీ॥ తివిరిసే వీనిజీవముల్ దీయుటెట్లు తొడలపై జీర్చడానినీ తోయబాషీ
దరికిబోవుటకింక నాతరముగాదు యేమిజరుగగినున్నదోయొదినంబు॥

ఏమియాలోచన. ఇక లేనికొపము దెచ్చుకొని జడిపించెద.
లేదా లోకధర్మముల నెరింగించి మంచిమాటలచే జీవంబులు దీను
కొనెదను.

14 కాంభోజి—ఆదితాళము

యము:—

ఆహా యిదియేమాశ్చర్యంబోసాహసమెల్ల బోయె సన్నగిల్లేదుధృతి॥
బిటపకోపకోయీవనితనుబాడగ నెమహద్భుతంబై మనసుచలించెను॥

కి అన్నన్నా యీకన్నె నునాత్వమే మొకన్నులజూడగా నెగనెను హృదయము॥ ఆ॥ 4 పేరుజెప్పినజనుల భీతిల్ల జేసెను శూరుడనగు శనీ నారిచే నోడితిని॥ ఆ॥ 5 బాలివేసట్టి యీ కాలుని ముసెల్ల అనలుసుసోకిన నననీకనూయెను॥ ఆ॥ 6 కపటధైర్యామూలూని కాలుపాశముగొని యిప్పుడు నే జీవములెత్తుకపోయెను॥ ఆ॥ 7 భీర రూపుదాల్చికోకిలనాకిగాంచి లోకధర్మామూలెల్లచేకొందుజీవాము 8 ధరణిలో గామవాసు నరదుని మూఙ్గదాటతరమూ యన్వారికైన త్వరిత నే బోయెద॥ ఆ॥

యము:—(సావిత్రిని సమీపించును)

సావి:—(లేచి దిక్కులు పరికించి) హా యేమిది! ఈ ప్రదేశ మెల్ల అంశకారబంధురమై దోచుచున్నది. కారణమేమి? హా ప్రాణేశ్వరా! కటకటా! నా జీవితేశ్వరుడు, నా భాగ్యలక్ష్మి, నా యర్థశరీరము, నా రత్నాలమూట, నా బంగారుబొమ్మ, నా వ్రాణభుజు నన్నెడబాస పోవునను విచారమే యిష్టంధకారమై దోచుచున్నది. నన్నీ దుఃఖసమద్రంబున ముంచినది. (ప్రక్కలకు పరికించి) హా ఏమిది! యీ సమీపమున గాన్పించెను యీ భీకరాకారమేమి. హా జీవితేశ్వరా! నా దుఃఖమును దొలగింపవా, నన్ను రక్షింపవా, కాన్పింపవా, నను బ్రతికింపవా, నా కష్టమును యడబాపవా! హా హృదయేశ్వరా! నాథా! హా నాథా! (అని మూర్ఛిల్లును)

యము:—(తనలో) యీ పరమసాధ్వీ నన్ను ఏక్షించినది కానిమ్ము ఇక నా యత్నము జూదుకొనెదను.

సావి:—(మరలలేచి) యమునిజూచి నా పాలి దైవమువలె ఎవ్వరో ఒక మహానుభావుడు నా మొరాలించి వచ్చెను. (ప్రకాశముగా) అయ్యా! మీ రెవ్వరు? ఈ దీనురాలి మొరాలింపరా, రక్షింపరా, నా నాథుని బ్రతికింపరా?

సావిత్రి విజయము

యము:—సావ్యములే! నన్ను నీవు మెప్పుడు చూచియుండలేదు. నిన్ను రక్షించుట నా వశముగాదు. నేను దక్షిణాదికనేలు యగునను నాగూకితుడను నీ నాకుని జీవము లిక దక్కదు. ఈ నడుపు లభియములు. మృత్యువును గెలచుట కెరిగిని శక్యము గాదు. నీ విలపించిన కార్యములేదు. నీ పదిపై నావించి యుండి కేసుము. పుట్టినవారు గిట్టుట గాక మెప్పుడు బ్రీకిముందుకా? ప్రహరధర్మము నీవు నాచుచుండలేదా! ఇక నీ దుఃఖమునుదుము. బాలా! నా గూట వినుము.

సావి:—అయ్యో దైవమా! నాసావి మృత్యుదేవత నలె కాలును కూడ ప్రాప్తి చెనా! ఇంకేటి మార్గ. అయ్యో ప్రాణేశ్వరా! అగ్నిసాక్షిగ పెద్దాడి నన్ని ట్లవ్యాగుముజేసెదరా! నే నేమిచేయు దానను. అయిన ధర్మస్వరూపుడైన కాలుని నేమకొనెదను.

15 వైలాగు, నాధనానుక్రియ—అదిశాశము

సావి:—దక్షునిచ్చాలా-పదిభిక్ష మొసగి పుణ్యముచాలా! దక్షు! గర్జించుచు యున్నవారలపై కక్షబూన భాగ్యముగునా కాలావృక్షంబిడచిన పక్షినితి నా విధునినన్ను యడగొపుటమేలా! దక్షు!

యము:—2 చాలునుపోబాలా-నీకిదిమేలాగుణిలా! చాలచాలున పో! బాలిలేనిచాకనందు నాకిటు-కాలుడంచు నాను మొచ్చెదబలా-వీలుగాదు నీ మగనిజీవము-లివ్వమనుటమేలా నీదుపల్కులు-చాలులెమ్ము వేగబొమ్ము యింటి! చాలు!

సావి:—3 ధర్మమూర్తిసీతూ అధర్మముజేసెదవా! ధా! పరమపురుష నా పతి యేకవార-కర్మమెప్పుడు జేసియుండలేదు-మర్మమేలనింకవిడచి పెట్టుము-దుర్మార్గంబున కొడిగట్టకుమా! ధర్మ!

యము:—4 అజనిత్రాతఃసామూదాటగ యేజనులకువశము! అ! సుజనుడైన నీ ప్రాణనాథుని-త్యక్తియుంచుము యిదిగోలోకధర్మము-

సజ్జనునమ్ము-మాటవినుము-యీ భువి-ప్రజలశిల్ల జూడలేద
నీవు॥ అజ॥

సావి:-రీ దిక్కులేసదానా నీకదె మొక్కుచుంట శిమనా॥ దీ॥ అక్క-
టకట నోదూఁఖము ముంచకు-నీక్కముగా పటిదిక్కివేరెనరు-
చక్కనై నజపేతేసుపిడుపుము-జాలిగునుము-అలిమగలసిలుపుము॥

యము:-రీఎంతజెప్పిన పీకా యితిదు అంతకుడనిగనకా॥ యెం॥ ఇంత
ముతో యిటుభీతి లేక నా కాంతునివ్వమనుచుబుట్ట-చుంటివి-
కాంతినినుపతభక్తి మెచ్చి యీ అంతరాళమందు గానవచ్చితి-
వంతిమాను ధైర్య యీను నే నిగిమాంతకుండ-చూడు పతిని
వీడూ॥ యెం॥

యము:—(అంతిర్ధానుండై కానరామందును)

సావి:—హా యిదియేమిపింతి! కాలుండదృశ్యుడై కానరాకుం
డెను. హా దైనమా! వీడితేరవు. ఎవ్వరుదిక్కు. ఏమియూలోచన.
హా జననీ సావిత్రీ! నన్ను రక్షింపవా! నీపంతి కఠినహృదయవా! ఇంత
స్థిరమనా? నీ వరము లసత్యమా? ముసిదనన శిల్లలాయెనా? హా
నాథా! జననీ దుర్గాంబా!

7 దీవజనావరదానీవు-నా మొరవినరాదా॥ దీ॥ కోమలాంగినైన
నన్ను గావవ నా మనోహరుని జీవమొసగవా-యేమిసేతు యెవ
రుదిక్కు నాకక-సావిత్రీజోవసమయమొచ్చెను॥ దీ॥

అయ్యో! ఎవ్వరుగానరారు. హా జీవితేశ్వరా! హా అర్ధశరీరా!
హా సత్యవంతా! నీవు లేని నామన ప్రాణమునిలచునా? హా దుర్గాంబా!
నన్ను కాపాడినా? హా మానధనా నీవు లేనిదీ సౌఖ్యమేల! ఈ దేహ
మేల విన్ను విడువగలనా! నీవు నన్నెడబాయుట న్యాయమా! ఇది
నీకు ధర్మమా యిక నాకు బ్రతుకేల నీతో నేనును వచ్చెనను. హా
నాథా (యని మూర్ఛిల్లును)

యము:—(ప్రవేశించి) ఆహా! సావిత్రి మూర్ఛకొందెను. నా కిదియే సమయము. ఆ సాధ్వీమణి లేవకమునుపే నాపని జూచు కొనెద. త్వరితముగా జీవంబులు గొని యిచ్చట విడిచి వేగముగా బోయెద. కాలయాచనంబొందుండెను.

8 పాశముచేబూసి జీవము దీసుకొనిపోయెదనూ॥ పా॥ లేశమైన ఆలస్యమూచకను బాసెదనిచ్చోటవిడిచి నాకాయీశుడిచ్చు ఆజ్ఞతప్పనశమా భాసురమతి రామదాసవదుని మాటదప్ప పాటియూననామా॥ పా॥ (జీవంబులు దీసుకొని-నడచుచుండును-యము.)

సావి:—(లేచి) అయ్యో! ఇంకను బ్రతికియుంటిని. హా నాథా! నాజీవము వినుపదేమి! అయ్యోపరమేశ్వరా రక్షింపవా! (సత్యవంతుని శరీరమెల్ల పట్టిచూచి) అయ్యో! దేహమెల్ల కొయ్యవలెనుండెను. ఊపిరికూడ ఆమటలేదే! అయ్యో నాథా! నను విడిచిపోతిరా (దిక్కులు పరికించును) యముడు నడచుచుండును. హా దైవమా! సావిత్రి!

16 మలయమారుతం—వీకితాళము

సావి:—పోవుచున్నాడే-నా జీవితేశుయుసురులుగొని॥ పో॥ జీవహింస జేయ ఘోరపాపంబుచింతింపక-త్రోవనడచుచుండెనేను దిక్కుమాలినదాననైతి॥ పో॥ 2 మహిషవాహనుడునాపై యిసుమంత యుజ్జాలితేక-కసుగాయలమనియెంచక కాంతునినన్నడబాపి॥ పో॥ 3 మోసపుచ్చిప్రాణేశుని పాశముచే బంధించి-లేశమంత కరుణ లేక నా పసుపుమంకుమగొని॥ పో॥ 4 అక్కటకట నాకింకను దిక్కె-వ్వరులేరటంచు-మ్రొక్కి-వేడుకొన్నవినక దుఃఖిజలధి నన్ను ముంచి॥ పో॥ 5 తల్లిదండ్రుమాటవినక ధనమెంతయు లెక్క గొనక-వల్లభుతోగూడియుండ-పనమున జోడడబాపి॥ పో॥ 6 ఖగమృగంబులార మీరు కారతునిగాపాడరార-పగబూనెను దండధరుడు ప్రాణేశునిదీసుకొని॥ పో॥ 7 అంగనధనమపహరించు-

దొంగవానివలె నెవచ్చి-భంగపుచ్చికాలును నామంగళసూత్రంబు
గొని॥ పో॥ 8 హరులారా గజములార-ఆర్జునరమిరలైన-తరు
లారా గిరులారా దండధరునిదప్పిపర॥ పో॥ 9 యక్షులార నా
నాథుని రక్షించరమిరలైన కక్షబూని నా పతిని దక్షణదిక్పా
లునుగొని॥ పో॥ 10 మునిదీననవ్యర్థమాయె-కనుగొననిది చిత్ర
మాయె-అనుమానంబే నింక చనియెద నాకాలువెంట॥ పో॥
11 నాథుశేషముగాపాపర నాథులారా మీరు-పాదంబులుబట్టి
యముని-పతిదీనము దెచ్చుకొనెది॥ పో॥ 12 భానుసుతుడు
కృత్యుడై పాపంబుగొడిగట్టెను-దీనురాలి మొరవిను శ్రీరామ
దాసకివిసాల॥ పో॥

(నలుచిక్కులు పరకించి చూచి) హా దైవమా! యేదితెరపు!
కష్టకాలంబున దైవసేవయేగదా కిర్తవ్యము. నే నిక ధైర్యమవలం
బించి ఆ భగవంతుని ప్రార్థించెదగాక. ఓ పరాత్పరా! పిపిలికాది
బ్రహ్మపర్యంతంబు నీవు రక్షించువాడవు, ఆధారభూతుడవు, దయా
మయుడవు నన్నొక్కదాని రక్షించుటకు నీకు బరువాయెనా! ఆర్త
రక్షణవిరుదాంకితుడీ ఎగు నీవు యిట్లు నిర్దయబూన నే నేమిచేయు
దానను. ఆపద్బాంధవా! అఖిలలోకరక్షా! నన్నీ దుఃఖాగ్నినుండి
తేల్చివా? ఓ సూర్యచంద్రులారా! ఓ తారలారా! ఓ పంచభూతము
లారా! నన్నీ కాకినిగావింపక నా మనోహరుని రక్షింపుడు. ఓ గరుడ
గంధర్వాది యక్ష సిద్ధ నాథులారా! మీరలైన యీ దాసురాలి
మొరాలింపుడు. నన్ను రక్షింపుడు. ఈ మహారణ్యమధ్యంబున నా
ప్రాణనాథుని కళేబరము మీ కప్పగించుచున్నదానను. నా యందు
దయవహించి కాపాడుడు. నే నిదే పోవుచుంటిని. (నమస్కారం
భించును) (చీకటి అంధకారమై యేమియు కాన్పింపకుండును) ఆహా!
ఏమిది! నే నెంతమోసపోయితిని. నారమనిపల్కులు మరచి యముని

విడిచితిని. మూర్ఖతలోబడి విలపించుచుంటిని. ఇక గతించినదానితో
చింతించిన ప్రయోజనంబేమి! ధైర్యమే నోసునీడ. తల్లీ సావిత్రి!
నీవేదిక్కు. (చేతులుజోడించి) ఓ పంచభూతములారా!

గీ॥ కాశిమహిమను విలసిల్లగలుగుడేని అంబమముగాచిరక్షించునట్టిదైన
కటికిచీకటియైన యీ కాననమున శమనుడున్నట్టితరికి నేసరగజనుడు
(అంధకారముమారి యగునివెనుక నడచుచుండును)

ఓ ధర్మరాజా! నన్నిట్లుమోసపుచ్చిరాతకునే నిలుపుమునిలుపుము?
యము:—(దిక్కులుపరీక్షించి) హా యేమి! ఈ సతీలలామ
సాహసము! ఔరా! సుంతైన భయములేక అగమ్యమార్గంబని
యొచక నా వెంట వచ్చుచున్నది. ఏమిచేయువాడ! (ఆలోచించి)
రానిమ్ము ప్రియవచనంబులచే యీమెను వారించెదగాక. (ఆమె
సమీపించుచుండును. యముడు నిలచును)

సావి:—ఓ ధర్మమూర్తీ! నాపై కరుణవహింపవా! నను
రక్షించి పతిభిక్షం బిడి నన్ను కాపాడవా! మా ప్రేమానురాగంబు
బాపుట నీకు భావ్యమా! నా మొరాలించవా!

యము:—సావిత్రి! ఇది యేమివిత! ప్రపంచధర్మము నీకు
తెలియదా యేమి?

ఉ॥ అచ్చెరువయ్యె నిన్నుగన హా భువి మానవులెల్ల పుట్టుచున్
జచ్చుటజూచుచుండి యిక చావకమానెడుదానిభంగి నీ
చచ్చినవానికేడ్చెదవు చాలును నీమగడింకరాదు నీ
వచ్చినదారి పట్టుమిక పారిజన్మతిరొ యింటికేగుమా॥

అయినను యిక నాతో వచ్చుటకు నీకేకాదు. ఎవ్వరికైనను
శక్యనూ! ఇంతవరకు నీకు తెలియకవచ్చితివి. ఇక నీ వెట్టిభ్రమయే
కాని నీ భర్త బ్రతుకడు. నీవు బోయి నీ పతి అనంతరక్రియలు నెర
వేర్చుకొనుము. ఇక ముందుబోవునది అసాధ్యమార్గము. నాకుతప్ప
ఎవ్వరు రాజాలరు

సీ॥ కాలుమోపగరానికంటకంబులుశిలల్ గాడాంధకారమాకాననములు
బుస్సుబుస్సుచునుబుసకొట్టుచునునిటక్రారస్పర్శములుండుకోట్లకొలది
గర్జించినంతనే కడుభీతిజనియిగచు మారికరిశాస్త్రాల శరభతతులు
కొండలపైనుండి ఘోరంబుగాబారు సెలయేళ్ళదాటగచేతనానె
గీ॥ పట్టజాలనికష్టము లట్టెదగులునుంతనంబులునా నామాటవినుము
యింటికేగుము నీవిభుషింక రామ నమ్మునామాట నావిత్రివనిననేత్రీ॥
సావి:—ఓ ధర్మరాజా! నే నింటికేగి యేమిచేయుదానను నా
పతిలేనిది నాకు సౌఖ్యమేల?

గీ॥ సతికపలిసేవచేగదానద్యోతంబు వనితలకునాధుడేగదానైభవంబు
పుణ్యపురుషుడులేనట్టిభోగమేల భయమదేలనునాకింకపరమపురుష॥
ఓ సూర్యపుత్రా! నీవుజేయు బోధయంతయు నేనెరుంగుదును.

ఉ॥ నీతులుదెల్పనేలనిక నేనిటు దుఃఖము బొందజాల నా
ప్రాతయోటుండనో నుదుట వాంఛనువీడితినింక నాకు నీ
పాతకజన్మమేల నిక ప్రాణపదంబగు నాధుబాసి నక
వాతపుపైత్యదేహమిక వర్ధిల సార్ధకమేమిజెప్పనూ॥
దయాస్వరూపుండవగు నీవుయింత నిర్దయబూనుటభావ్యమా!

శా॥ ఎంతోరాజ్యముగల్గు భూపతులలో నేరేరిజూపించి యో
కాంతా నీతగువాని గోరుమనగా కాదంచు నేబల్కి యీ
కాంతారంబున నున్నవాని మదిలో కాంత్యించి పెండ్లాడియున్
సంతోషంబుధి ముగ్ధియున్న మము హా సంతాపమున్ బెట్టవే

17 డైలాగు, జంక్లా—ఆదితాళము

సావి:—శమనాయకిన్యాయమేనా-నా మనోహరునిగొన॥ శమ॥ కశుల
బాంధవునిపుత్ర నా పతిని కరుణజూచి జీవమొసంగిజోవవ॥ ౧॥
యము:—2 తగునా నాతోడవచ్చుట-సావిత్రీసికిది॥ త॥ వగవుమా ను
నేగబొమ్ము నీదగుమగనిజీవమివ్వవీలులేదు॥ తగు॥

సావి:-3 పరమపురుష నీవిట్ల భాస్వనుఁపఱికింటెను దిక్కెవ్వరునతు
లకు-వరుడులేని జన్మమేల స్త్రీలకు-కరుణజూచి నాథునిమ్ము
బోయెద|| శేమ||

యము:-4 లోకధర్మమిది తప్పటన్యాయము-కీకారణ్యమునకువజాలవు-
రాకుమారి నామాటవినుమునీసోక మెల్లమానిపోమ్మువెనుకకు||

సావి:-5 ధర్మమూర్తిసీపుయిట్టి పాపపు-కర్మజేయన్యాయమానకాలా-
మర్మమేల నాథునివ్వకున్నచు మహినిబ్రతుక నేమిసార్థకంబు||

యము:-6 యేమిసీకు యింతభయములేదు-ని మహాహరుని ప్రాణమింక
రాదు-కోమలాంగి సాకివ్వక క్షీణులదు-రామదాసువరుదునాజ్ఞ
లేదూ|| తగు||

ఇక నీవు రాతగదు వెనుకకుబొమ్ము. నాకు తడవాయెచు. (అని
తొందరగా నడచును)

సావి:—(వెనుక నడచుచు) ధర్మస్వరూపా! మమ్మిట్లు జేయ
వచ్చునా? సతికి పతికంటే భాగ్యమేమున్నది? అయిన మీకు నేచెప్ప
వలయునా? ఈ ప్రపంచమున మీరెరుగని ధర్మమున్నదా?

సీ! పతిసేవయేకదా భామల కెంతయో భాగ్యంబులనుమించు ప్రాణధనము
పురుషునిసేవయే పూబోలులకు మంచి పుణ్యంబుచోనగూర్చు
భూషణంబు

ప్రాణేశుపదసేవభక్తియుము క్తియునతులుగాంచెడిమహాస్వర్గసుఖము
భర్తృసేవయెగదా వసుధపతివ్రతామణులకు నెప్పుడుమానికంబు
గీ|| అట్టి నాసౌఖ్యమెడ బాపియరుగుచుంటి వయ్యయో యెట్టులోర్పెద
నయ్య నేను

నీకు దెలియనియం శంబునెమ్మిగలదెధర్మమూర్తివిగదయమధర్మరాజు||
యము:—(తనలో) ఆహా! ఏమి యీమె మృదుభాషణంబులు
విన్న రాళ్లయినను నీరైకరగును. ఔరా! ఈపరమసాధ్వినీజూచినయెవ

రేకో యననేల కతినహృదయుండ నగు నాకే బాలి జనించుచున్న
దైర్ఘ్యమున నన్నుకూడ అతిక్రమించినది యేమిజేయుచుండ నిక న
మాటలచే సాగనంపెద. (ప్రకాశముగా) సాష్టానుజీ!

ఉ॥ ధర్మసుధర్మముకాదెనియు ధాత లిశించిచ్చచాత తప్పనే
మర్కమికేల నేజనెనుమాగ్గము మంచిదికాదు పొన్ను నీ
కర్మ మిటుండబోలు నది గాచగ నెవ్వరిశక్తివకాను నా
ధర్మము ప్రాణముల్ గొనుట ధాతుశి నీశ్వరు నాజ్ఞయిద్దయే!

అమ్మా సావిత్రీ! నేనేమియు అధర్మము జేయలేదు. నాకా
యీశ్వరాజ్ఞదాటనశనూ! శిచ్చుటకైనను యిచ్చుటకైనను నేను
సమర్థుడనుకాను. అన్నింటికి యీశ్వరుడేకర్త. నేనాతినియాజ్ఞనాట
వచ్చునా? నా నూటవిని వెనుకకుబొమ్ము. నాకు కాలయాపనం
బొందుడెను నేబోయెదను.

సావి:—నుహాభాగా! మీరట్లనిననేనేమిచెప్పుదానను. నాపై
నింత నిర్దయబూన భాన్యమో!

18 పైలాగు జంగ్గా—అటతాళము

రవివంశదీప జోడడబాప న్యాయాను సీకు॥ రవి॥ కమలబాంధవ
పుత్ర నీవీటు కిడుబూనగ యేమిసేతును_తమకు దెలియని న్యాయ
మార్గము ధరణిగలదా ధర్మరాజు॥ రవి॥

యము:—

మద్రేకపుత్రీ నామాటవినుమా బాలాసావిత్రీ॥ మద్రే॥ ఘోరవన
మిది నమవజాలవు_చారిదెలియదు క్రూరమృగములు_జేరి పైబడి
కరచు రావగ నేరికైనా శక్యమానా॥ మద్రే॥

సావి:—

కష్టములై తేనన్నేమిజేయూ దుష్టామృగములు॥కష్టా॥ యిష్టుడగు
నాప్రాణనాధునివిడచిబతుకగ నేల కాలా_పుట్టిపడితిన నాకు జన్మం
బుండియేమి సార్థకంబు॥ రవి॥

నా విశ్రాంతి విజయము

యము:—

మిత్రయోచనా-నీపల్కులూ బల సంతసముజాలా! విం! కాంతరో
నాయంతరంగము జాలిగల్గెను నిన్నుగాంచిన-భ్రాంతిగల వరమెద్ది
యైనా గోరుమిచ్చెద పతినిదక్కా! మద్రే!

సావి:—

శందేహ మేల నాయ త్రమామా లంఘాలుచాలా! సరి! నడచుని
గానకిను చింతలగుండుచుండురు వారలను-అర విడపడ్చుముజోలు
నేత్రములొసగి వృద్ధుల నాదరించుము! రవి!

యము:—అట్లనేమొసగితి పొన్ను.

సావి:—ఆ నాయక కొంతఃకాలిజనించినది. ధైర్యంబనలంబించి
యిట్లనేవేషకొనెదను. తల్లి సావిత్రి! రక్షించుము. (మరల వెనుకకుబోయి)
రవినుతా రక్షించి పతిజీవి మొసగవా?

యము:—ఏమిది మరల వచ్చుచుండెను. శాంతవచనంబుల
జెప్పటమూలమునయా? సరే రానిమ్ము. భీకరాకారమున కోపంబు
జూపెద. (గంభీరస్వరముతో) సాక్షిమణీ! ఏమి నీసాహసము.

ఉ. భీతియొకింతలేక నిటు భీకర మార్గములెల్ల దాటి నే

రాతగడంచు జెప్పినను రాచకుచూరి తలంపవీపు యీ

ఘాతుకమైన వైతరణి గాంచినతోడనే భీతిగల్గు నా

దూతలు నేనుదక్క నిక దాటుగ నెవ్వరుశక్తులిమ్మహి!

భయమింతలేక-పంతముతోడ వచ్చెదవెనుక! భయ! నయనమొస

గితి న త్రమామకు-దయనుబూనితి పతినిదప్ప-నీ యనూమతిగల్గు

వరమూనిచ్చెద తడవాయె నాకు! మద్రే!

సావి:—

అడవూలవాసి యిసుములు బాడుచుండేశ్రీబాసి! అడ! పుడమి

శత్రులకోడియండిరి పూజ్యులగు మాయ త్రమామల-యిసుములూ

యెడబాసి రాజ్యము యేలగా-వర మొసగుమయ్యా! రవి!

యము:—అట్లనేముసగితిపోమ్ము. (అనివై తఱిగిదాటిపోవును)

సావి:—హా దైవమా! ఈసది యెట్లుదాటెదను. తల్లీసావిత్రి నన్ను కాపాడవా? హా ప్రాణేశ్వరా! నీవు నాకుదూరమాచుంటివా? (చేతులుబోడించి) తల్లీగంగాభవాని!

ఉ॥ అంగజవైరి నెత్తిపమునాడుచు బోడెడబాయబాల వి

బ్బంగిని ప్రాణనాథు నెడబాసితి నంచును నన్నుజూచి యు

ప్పొంగగ పాడియే యిటులబోయెను కాలుడు నిన్నుదాటి యో

గంగ భవాని సక్రమము గావుము మార్గ మొసంగి వేగమే॥

(నైతరణి మార్గమొసంగును. సావిత్రి దాటి కాలుని వెనుకకేగి)

సావి:—దేవా! రక్షించవా!

యము:—ఆహా! ఏమి యీసాహసము. నైతరణికూడ గాటి నదే! నేనెట్లు తప్పించుకొందును. అంతకింతకు నాకు జాలి జనించు చున్నది. (వెనుకకు తిరిగి) సావిత్రి! ఏమి!

ఆహా యేమందూ-నీబుద్ధినాకానందమొందూ॥ అ॥ సాహసంబును మాని పొమ్మా చాలగాతడవాయెనాకు-లేక నీవరుదక్క మూడవ వరము గోరుము యిచ్చిపోయెడి॥ మ॥

సావి:—

సంతాతిలేక సౌఖ్యముగనక-మంతానంబునను॥సం॥ చింతనొందెడు అశ్వపతికి పుత్రశతములనొసగిజోవుమ-శాంతభావంబూని మాపై చాలగాదయజూడుశమనా॥ రవి॥

యము:—అట్లనే యొసంగితిని. ఇక నాపురంబునకు రా శక్యముగాదు పోమ్ము.

(యమలోకమున కేగి కవాటములు బిగించును)

సావి:—(తలుపుదగ్గర కేగి) ఆహా! ద్వారములేగాక తాళములుగూడ బిగించెను. ఇక నేనెట్లు బోవువానను? నాకింకేది తెరవు.

సాహిత్య విజయము

హా నానా! హా వ్రాణేశ్వరా! హా తల్లీ! సానిత్రీ! హా పంచభూతము
లారా! హా సూర్యచంద్రాదులారా! హా తారలారా! హా భూమ్యా
కాశంబులారా! మీరైనను కరుణనహించరా! ఈ దీరురాలి మొర
లిచరా! హా దైతమా! ఇంకెట్లు బోవుదానను! హా జీవితేశ్వరా!
హా తల్లీ సుగ్రాంబా! (చేతులుజోడించి)

ఉ! నావసు హానసేవ సనాతనమున్ యెడబాయకుంటినా
ఆదరుపీత్రుగాత్రులను ఆదరి మొప్పగ జూచెనేనియన్
భావమునను కాళికను భ క్తితో మము భజిపుచుండినన్
శ్రోవ మొసగు నాపున దోర్బల ద్వారములన్ని బారుగా॥
(తిలుపుపై చేయివేసును. ద్వారములన్నియు తెరువబడును).

(నడిచుచు) హా జననీ! సుగ్రాంబా! ఇది యంతయు నీమహా
త్మ్యమేదా తల్లీ! (యముని సమీపించుచు)

యము:—ఆహా! యేమి యీ యన్యురాలు. ఎవరికి దీయ
శక్యముగాని తాళములు బిగించిన ద్వారములు కూడ దాటవచ్చు
చుండనే! ఆహాహా! ఈ మహిమ యెట్టివారకైనను యంతధైర్య
మునునా! ముగ్ధోకంబుల నిట్టి మగువలకుందురా! ఏకభావుండ
నైన నాకే బాలి జనింపజేసెను. ఇక నీమే నే నెట్లు వారించువాడ.
రానిమ్ము. నా శక్తిసంతయు వినియోగించెద? ఈ దండనాథుల
జూచియైన వెరువకుందునా? యీ ఘోరసరికము జూచిన యెట్టి
వారికెవను భీతిజనించకమానదు. వీరల జూపెదను.

సావి:—(దిరికేగి) దండధరా! రక్షించవా?

యము:—బాలా! నీవింక వడలనా! ఇటుజూడుము? ఈ
దండనాథులనాచి నీకేలభయములేదు. వేర్వేర జూపుచు, సాధ్యమే!
నీ! కాలిన స్రుభముల్ కొగిలించెడువారుపరదారలనుగోరు వాపులమ్మ
కాలు చేతులుమిగగిల్గియుండినవారె దొంగలెన్లగివిదోహులమ్మ

కరకుర్రాళ్ళపైన ఖండింపబడువారె పరులనుసించు భదనలమ్మ
 గప్పనమంటలోగాలుచుండెచారె తప్పుదెలియని గొప్పధనికులమ్మ
 గీ॥ బీదనాదలకైనను భిక్షుమిడక కుప్పలాదిగ ధనమును గూర్చిపెట్టి
 దుష్టులెదాసజనులనుదూనట్టి స్వేదనలేనమ్మ కొరతిపైగుచ్చబడిరి॥
 అమ్మా! విరుజూడుము. ఇట్టి దుర్మార్గమొనరించి నాచే
 దండింపబడుదురు.

సీ॥ హరిభక్తులను జూచి యాక్షేపణముజేయు దుష్టులనాల్గులుదును
 మువాడ

భగవదానక్తులబాధించువారిని రొమ్ముపైకత్తులు గ్రుమ్మువాడ
 భాగ్యంబుగలదనిషరులనిందిం చెడుధనామదాధులబట్టి తిరుగువాడ
 ఘరులమేమని నిమ్మ గర్వాంధకారుల క్రూరతబూనినేగూల్చువాడ
 గీ॥ తప్పులన్నియు దమోన దాచిపెట్టి యెదుటనారిక తప్పులనొచ్చినట్టి
 పాపులనుబట్టి పలువిధ బాధలనిడి కూలద్రోతును రారవకూపమందు
 ఉ॥ వెయికనేల భక్తులను పీఠుల హేళనజేయువారి నే
 గోయుదునమ్మ అంపమున ఘోరపిశాచములెల్ల మెక్కగా
 జేయుడు క్రొవ్వమాంసము నిజేసుడు నీకికి రాదు నమ్ము నీ
 వాయువు గ్గుదానవిటు లంతకులోకము తీరవచ్చునే॥

సూరులగునైనయనుపురిజూడవశమే! మాపురిధర్మమిట్లుండును.
 గీ॥ నేరమునుబట్టి శిక్షల నేవిధించి కఠినదండనజేతు నీ కాలుపురిని
 హెచ్చుతగ్గునులేదు నాకెవ్వరైన యేక భావంబుగ్గులనేజముండ!
 కావున నామాటవిని మరలిపోమ్ము. నీ పతిజీవములు యికరావు.

సావి:—ధర్మరాజా! నీవిట్టి న్యాయాన్యాయముల పరిశీలించి,
 ధర్మాధర్మము లెంచి దండనలు విధించుచుండి, నన్ని ట్లన్యాయము
 జేయుట నీకు భావ్యమా? నన్ను వృధాగా బొమ్మనుట యిది ధర్మ
 మేనా? అటుగాక నిరంతరభర్తసేవయేవ్రతముగాగల స్త్రీలకు నైదవ్య
 మున్నదా? అట్లయ్యేనేని త్రిలోకసంచారి యగు నారదముని దీవన
 ట్లయూ! కాక మా కులవేల్పు యగు సావిత్రి వరములప్రయోజ

నెంబులా! లేక మా యత్తమామ లాశీర్వచనము వ్యర్థమానా!
నే జేసిన వ్రతమెల్ల నిష్ఫలంబా! ఇన్నియుయననేల! నే నిత్యవ్రత
ముగా నొనరించెడు పతిభక్తి శూన్యమానా! అట్లయ్యెనేని, ఈ ప్ర
పంచంబాతయు అధర్మమేనా! నీవేయూగోచించుము. ఈ శాస్త్రంబు
లేటికి, ఈ పంచభూతములేటికి, ఈ సూర్యచంద్రులేటికి నాకే నైధ
వ్యంబు ప్రాప్తిచేనేని యీ ధర్మంబులన్నియు శూన్యంబు గాకయుం
డునా, నా పతియే బ్రతుకకున్న ముందేమికానున్నదో నీ మనంబున
యోచించుకొనుము. యేక భావూత్తవైన నీవు సేయియు యెరుగని
నిరపరాధుల దంపతుల నెడబాపవచ్చునే యని కనులెట్టజేసి నిలచి
మూర్తిభవించి చూచుచుండును.

యము:—(ఆతురతతో) గడగడవిణకుచు భయమునభినయించి,
ఆహా! ఏమి! ఈ సతీమణి ప్రభావము. ఇక నే వారంపజాలను.
(ప్రకాశముగా) ఓ పతివ్రతాశిరోమణి! గుణభూషణి!

మెచ్చితచాలా వరత్రయంబు లిచ్చితచాలా॥ మే! మచ్చకింటి
నీ ప్రభావం బచ్చెరూపయ్యెను నాకు-నిశ్చయముగా నొసగెడను
నీ యిచ్చవచ్చిన రేదియైనను॥ మద్రదే॥

నావి:—

సూన్యాతపాలా నా పతిప్రాణ మొసగుముకాలా॥ సూ॥ ఆస్పతం
బులుగావు పతివ్రత కంఠికంబెను వరిములేలా-ఓస్మపాలా ధర్మ
మూర్తి యిప్పుడైనానిల్పకీర్తి॥ రవి॥

యము:—

సత్యవత్సూని యనురులు గొనుమో నిత్యాకల్యాణి॥ సత్యా॥
హత్యయెనటిపటిమగడు-అతివరో యిక బ్రతుకునేడు-భాత్రిలో
శ్రీరామదాసుని దైవకృపచే కీర్తిగాంచుము॥ మ॥

ఉ॥ మెచ్చితి నీ మహత్కృమున మేరుచలించెను పుణ్యరాశి నీ
కిచ్చితి కోర్కె-లెల్లయును కీర్తివహించుము లోకమెల్ల యీ

సద్గుణంబు జెప్పుకొని సౌఖ్యముగాంతురు మానవాళి నీ
పచ్చినకార్యమయ్యె నిక వాడజనేరొ సౌఖ్యమందుమా॥

19 ధన్యాని—చతురశ్ర

నీకోర్కె లీడరెనుజనుమా రాకుమారిసావిత్రి॥ నీ॥ లోకంబున నీ
కీర్తి నల్లడల నాచంద్రార్కము నిలచియుండునిక॥ నీ॥ ప్రాకటమగు
నీ పతిజీవాంబులు గాక మూసు మంచివరములిచ్చితి-సోకముడుగు
మింకనిన్ను మెచ్చితి-చేకొనుమిక నీకు పుత్రసంతతి॥ నీ॥

2 నీ పతివ్రతా మహాశ్మయనహ్ని చె-భీకరయముడను వెన్నగరగి
ముగ్ధోకంబుల నేకమామెనిక ప్రాకునమ్మ నీదుకీర్తిలత భూమ్యా
కాశమెల్ల-క్రమ్మునన్మనిజముగ॥ నీ॥

3 ధాత్రవ్రాత జెరపిసిదుపతిని-భూత లేసు జేసితీవ్ర-నీదగుమహిమబాగ
డి నిర్జరాళిదుండుభిమోసె వినులు గురి సెనమ్మ కన్నులు మూసు
కొమ్మ పతినిగలసుకొందువు॥ నీ॥ 4 కోనలూంగిరామదాసు నేలిన-
స్వామిదయను సత్యవంతుడీభువి-పాలనంబుజేయు నీకునైదవతనము
నిల్పు-పుత్రకులనుగాంచుము॥ నీ॥

సావి:—దేవా! నాకు సెలవు యొసంగెదవా! మీ కరుణచే
నా నోము ఫలించెను.

యము:—తల్లీ! నీ మహాశ్మయమూచాగడ నే నెంతవాడను.
ఇక నీ కీర్తి ఆచంద్రార్కముగా నిలచియుండును. నా పల్కులలో
యేమియు నసత్యములేదు. నా దీవన వ్యర్థముగాదు. ఇక నీ పతిని
గలసి సౌఖ్యముతో పుత్రసంతతిగని వధిల్లుము. (నీ కన్నులు మూసు
కొమ్మ. నీ పతియున్నచోటి కేగెదవు)

సావి:—తల్లీ! దుగ్గాంబా! నిన్ను నామదివిడువను రక్షించుము.
నా ప్రాణేశుడున్నచోట జేరెదనుగాకయని (కన్నులు మూసుకొనును)
(నిష్క్రమించును)

సావిత్రి విజయము

రంగము—అరణ్యము

[ప్రవేశము—పడయున్న సత్యవంతునితో సావిత్రి]

సత్య:—(అటునిటు ప్రక్కలకు దిరుగుచు)

సావి:—నాథా! ఏమి యీ గాఢనిద్ర?

సత్య:—(లేచికూర్చుని కనులు నలుముకొనుచు) అమ్మా! ఎంతనిద్రబోయితిని. (దిక్కులువరికించి ఆతురతతో) ప్రాణసభ! ఎంత నిద్రబోయితిని. అయ్యో! యేమి నీవెంత! అశ్రద్ధజేసియారకుంటివి? అర్థ రాత్రయ్యెను. నన్ను మేల్కొల్పక అట్టేచూచుచుంటివా? ఏమిసీ తెలివి చాలుచాలువృద్ధంధులవిడచి మనమిద్దరమిచ్చుటుంటిమి. వాకేమోదరు?

సావి:—(చిరునవ్వుతో) నాథా! తలనొప్పి తగ్గినదా! మీ బద్ధకముతీరినదా? లేండులేండు యింటి కేగుదము. శెల్లవారుచుండెను.

సత్య:—(ఆతురతతో) అవును చాలీ మరచితిని! నేను తల భారముచే నిద్రపోతిని. జ్ఞ పికివచ్చినది. నేనొక కలగంటిని చెప్పనా! ఇట్టికల నే నెప్పుడు గాంచలేదు. ఆహా! ఏమిచిత్రమనిచెప్పను! ఇప్పుడుకూడా భయముజనించుచున్నది. శెల్లిన నీవు జడిసెతివేమో?

సావి:—నాథా! నడవుడు యింటి కేగుదము. తరువాత చెప్ప వచ్చును లేక త్రోవలో చెప్పవచ్చును. (లేచి నడచెదరు)

20 శ్లోలాగు, పీఠ్య—ఏకతాళము

సత్య:—కలగంటిని భామా—అది తెల్వినభయపడుచువేము॥ క॥ బలుడగు నొక పురుషుడు నను—పలువిధ బాధలను బెట్టి—ఖలుపై నా దేహ మెల్ల గట్టిగ బాధించినట్లు॥ కల॥

సావి:—2 కలగాదది నాథా—నే దెప్పదపడ ప్రాద్దుబోయె॥ క॥ నీతలి దండులు విలపింతురు—చాలగ తడవాయెనునకు—తలభారముచేత మీరు—పలువడించితిరిగాని॥ కల॥

సత్య:—వృద్ధంధులవిడచి మనము—యిద్దరమూ గూడివచ్చి—బద్ధకమున నే నట్టే నిద్రబోవుచుండ యింత అర్థరాత్రియయ్యెను—అశ్రద్ధజేసి తీపు—ఓ అతివా మేల్కొలుకనే॥ కల॥

సావి:—తడచాయెనువేగమున నడువుడినే నుడివెదను-పుడమిని శ్రీరామ దాసు వివరమును పూర్ణదయతో విడువక బ్రోచెను నేటికి-అడవిని యిడుములుతప్పెను-అనుమానంబేమిలేదు॥ కల॥

సత్య:—చెలీ! ఆ భగవంతునికి మనపై కరుణగలిగెనా! ఏమికారణముచేత? (ఆతురతతో) చెప్పుము చెప్పుము.

సావి:—ఇంటికేగి చెప్పెదను. నడువుడు చాల తడచాయెను.

రంగము—పర్వశాల

[ద్యుమత్యేనడు, భద్రాంగి శత్రువులువచ్చి ప్రవేశము]

ద్యుమ:—చెలీ! మన సావిత్రి సత్యవంతులు రాకుండుటకు కారణ మేమియో?

భద్రాం:—నాథా! ఈలరణ్యమున వెనుకొదమునడువుడు. (కొంత దూరమువచ్చి) నాథా! అల్లరుగోమసరి త్నాలమూట! మనపాలిధర్మ దేవత యగు సావిత్రి, సత్యవంతుడు వచ్చుచుండిరి. (ఒకరికొకరుతారసింతురు)

సావి + సత్య:—(నమస్కరింతురు. అందరుకలచియిల్లుచేరెదరు)
(నిష్క్రమింతురు)

రంగము—అరణ్యము

[ప్రవేశము—సాశ్వదేశము పోయెను]

(పరుగెత్తుచువచ్చి) బాబో సత్యవంతా! రక్షించుము రక్షించుము.

సత్య:—(ఆతురతతో) ఎదురుగాబోయి యవరువారు ఆర్తులై వచ్చుచుండిరి. మీ భయము వినువుడి?

పారు:—అయ్యా! సాశ్వదేశ ప్రజలము.

సత్య:—ఇట్లు రాగతంబేమి?

పారు:—(అందరు నాష్టాంగనమస్కార మాచరించి) బాబో!

21 జంఘూటి—ఏకతాళము

పారు—చెప్పజాలమయ్య-ఆచిత్రకేతు బట్టుబాధ॥ చెప్ప! నీవిప్పుడొచ్చి బోవకున్న-యొక బ్రతుక లేముసామి॥ చెప్ప॥

శా వి త్రి వి వ య త్త

2 మున్నవట్టి కలక కైన-పన్నులు దెచ్చుని మమ్ము-యెన్న నో విధము
లుగా నుబ్బగదీ పెట్టినయ్యు|| చెప్ప||

3 ద్వాదశ వత్సరముచుండి-గొలకరి నానలు లేవు-మాదశయిట్లుండె
మీకు-రాజ్యము లేకుంటుందే|| చెప్ప||

4 రమ్మ సత్యవతి ఆజ్ఞలుమ్ము చిత్ర కేశుబట్టి-కుమ్మవిరగొడిచి
రాజ్యముమ్ముని యుద్ధము కీర్తుము|| చెప్ప||

5 దండి రాజ్యము గుక్కు-కిరికిరింప దము-తెండి మీరురాజ్య
మేత-పడుదాబుసేసి|| చెప్ప||

6 రాయదాసు కివినేత్రకి న్వామి నాయునిం-మనకు-సాఫిత్రీశాడ
గూడి సాగ్గుమునో రాజ్యమొస|| చెప్ప||

సత్య:— సాగు గారా! ల్లయు-మారె కురుజవిధముగానుండును.

చ|| చనుడిపుడేను మీవెరుక జాలముచేయఁ వచ్చి శత్రునిన్
దునిమది మీరునాపి పుగోల్లల? కివి జూపు సైన్యముల్
పనిగొని నొచ్చిగొంప యిం గా నుపరాక్రమమ్మెజూపగా
వనమున సత్యవంతుడిక వచ్చును సూరరిణాబుసేయగా!
త్వరితముగా జరుప నేను మీ నెరుక నే వచ్చెదను.

పావు:— న్వామి! మీకు శలవు, త్వరితము గారిగిడి (నిష్క్రమింపురు)

[ప్రవేశము కొంతమూములలో చిత్ర-కురు ఆకులతో]

చిత్ర:— గీ|| ఏమి నేతును నుగిరి నా పుంజకు
ప్రాణములుదీయ పెంచిరా ప్రజలు నన్ను
ప్రేమనాయా? యెల్లను వినగిదియ్య
సాశ్వసుత వేగబ్రోవుమో సత్యవంత||

సత్య:— గీ|| కడుభయముబున నను గాపాడుమంచును
వచ్చువారి కథయ మిచ్చినాడ
వెలుపు దీప్తివైతు ప్రేమను మన్నింతు
దైవసాక్షిగాను తక్షణంబ!

చిత్ర:— గీ|| జాలమొనరింతువేని నిష్కారిణముగ
వాతుననయ్యెదనయ యోయూర్తిపారణ

శరణు సూర్యభిహినుధామ శరణు శరణు

సాశ్వసుత నన్ను రక్షించు సత్యవ్రత!

చిత్ర:—(సత్యవ్రతను పాదాబులపై బడును)

సత్య:—(లేచి) అయ్యా! సీథియము విడుపుము. నేడ దేగుము. నీకేమియు భయములేదు. ఓహనామంబెద్దియో యెంగించెదరా? నిన్ను భయపరిచినవారెవరు వక్కాణించెదరా వినగోరెదను.

చిత్ర:—(ఁచుమాంబునో వగిర్చునభయించుచు) అయ్యా! నాదీప్రాంతకట్టణము. (అమాసముదోచి నల్లభింబించును)

సత్య:—అయ్యా! నాపము అలికిదీర్చుకొని ఘేటదేగుము. నీకేమియు భయములేదు. నే మరలినచ్చెదను. (నిష్క్రమించును)

చిత్ర:—నీమిత్రమునా. నేటికి నేపేయపాపము వందెను. ఇక నాకు జీవములే లేదు.

గీ॥ మెఱములన్నియు గూడినన్ మింగి భోగనాన్తి నై వచ్చి హాసోటనమోనాడి
పరుల నన్యాయమునుజేయు పాపమింకి పూర్తియయ్యెను నేటితో
భూతలమున

నేనొనరించిన క్రూరకృత్యమొలన్నియు గూడి యిప్పుడు నాకీ యవస్త్ర సంభవించెను. అభయంబిచ్చిన లాభమేమి? నామేరున్ని చంపి విడచునా? హా దైనమా! ఇంకేమిజేయునాడి. ఒకరి నన్యాయముజేసినపాపం బూరకపోవునా? నా నిజనార్త చెప్పకతప్పనా? చెప్పిన నాతలిదండ్రులపాలి శత్రుండని యిప్పుడేచంపును.

గీ॥ అంధుతొలిదిండ్రులనడచిద్రోచి సాశ్వపురమేలుచున్న సీతత్రుననిన
నెమ్మిజంపకవిడచునా నేటితోడ ఆశవిడనాడవలె ప్రాణమందునేడు॥
(నలుదిక్కులు పరికించుచుండెను)

[ప్రవేశము సాశ్వదేశ పౌరులు]

పౌరు:—చిత్రకేతా! పోకుము పోకుము. (అని పరుగెత్తుదురు)

చిత్ర:—సత్యవ్రతా! రక్షించుము.

[సత్యవ్రతడు ఆకురితో ప్రవేశించును]

సత్య:—భయపడకుము భయపడకుము. ఏమి యింతభయము.

ః సత్యవ్రతని దండనుండి నిర్విచారుండివైయుండుము.

వ క ట న

మావద్ద ఖలకుజారకు పుస్తకములు

శ్రీహరిభజనకు, నూతనభజనకు యుపయోగించును.

వరసలు మార్పుకొనిన హరికథకూడా చెప్పవచ్చును. పద్యములు, వచనములు కలిపి ఇందు కొన్నికీర్తనలువదలివేసిన అర్థముసరిపోవును. డ్రామాలోకూడా వేయవచ్చును.

చదువరులకు చిన్నబాలురకైనను సూక్ష్మముగా యుండును. నవరసాలంకారములతో అందరికి తేటతెల్లముగా తెలియు సీసరీల

శ్రీహరిభజన నాటకములు

పుట్టా రామదాసు గారితో రచియింపబడినవి.

పాదుకా పట్టాభిషేకము	రు 0-10-0
సావిత్రి పరిణయము	0-8-0
సావిత్రి విజయము	0-8-0
సత్యభామ గర్వశంకము	0-2-0

గయోపాఖ్యానము
కుచేలోపాఖ్యానము } అచ్చులోనున్నవి.

పీ. పీ. భర్తులు కొనువారే భరించవలెను.

వలయువారు:—

పుట్టా రామదాసుగారు, మారేడుబాక

మండపేటపోస్టు, తూర్పు గోదావరిజిల్లా.

(అని వ్రాయవలెను)

N B. ఈ వరసలు తెలియనివారు మాకు వర్తమానము జేసిన మాశిష్యులుగాని నేనుగాని నేర్పటకురాబడును. ఈ పుస్తకముల లోని కీర్తనలుగాని, పద్యములుగాని మా అర్ధరులేనిది యెవ్వరు ముద్రించినను మా నష్టమునకు బాధ్యు లగుదురు.

15287